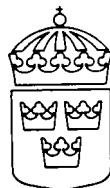

Regeringens proposition 1994/95:85

Betyg i det obligatoriska skolväsendet

Prop.
1994/95:85

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 27 oktober 1994

Ingvar Carlsson

Ylva Johansson
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Elev och föräldrar skall informeras främst muntligen om elevens kunskapsutveckling.

Betyg skall i grundskolan ges med början från årskurs 8. Betygen skall vara mål- och kunskapsrelaterade och ges i tre steg med beteckningarna Godkänd (G), Väl godkänd (VG) och Mycket väl godkänd (MVG). En elev som inte når upp till de mål som anges i kursplanerna för det nionde året får inget betyg i ämnet. Eleven skall dock ha rätt att få ett skriftligt omdöme i ämnet.

Innehållsförteckning

Prop. 1994/95:85

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Ärendet och dess beredning	3
3	Betyg m.m. i det obligatoriska skolväsendet	3
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 oktober 1994		8

Regeringen föreslår att riksdagen med ändring av riksdagens tidigare beslut (bet. 1993/94:UbU1, rskr. 1993/94:82), godkänner vad regeringen anför om ett nytt betygssystem för det obligatoriska skolväsendet.

2 Ärendet och dess beredning

Enligt av riksdagen godkända riktlinjer skall ett mål- och kunskapsrelaterat betygssystem införas i det obligatoriska skolväsendet från och med den 1 juli 1995 (prop. 1992/93:220, bet. 1993/94:UbU1, rskr. 1993/94:82).

Det beslutade betygssystemet innebär följande:

- Utvecklingssamtal om elevens skolgång minst en gång varje termin
- Skriftlig redogörelse för elevens kunskapsutveckling varje termin från vårterminen i årskurs 5 till höstterminen i årskurs 7
- Betyg i sex steg (A – F) terminsvis från våren i årskurs 7 till slutbetyget i årskurs 9

Betygssystemet stöds av centralt utarbetade betygskriterier i tre steg och nationella prov i årskurserna 5 och 9 i svenska, engelska och matematik.

Regeringen föreslår nu följande ändringar i det beslutade betygssystemet. För redogörelse över ärendets beredning hänvisas till regeringens proposition 1992/93:220.

3 Betyg m.m. i det obligatoriska skolväsendet

Regeringens förslag: Elev och föräldrar skall informeras främst muntligen om elevens kunskapsutveckling, dvs. genom utvecklingssamtal.

Betyg skall sättas först från och med höstterminen i årskurs 8. Betyg i ämnen skall ges i en tregradig skala: Godkänd (G), Väl godkänd (VG) och Mycket väl godkänd (MVG). Om en elev inte når upp till kursplanens krav på godkänd nivå får han eller hon inget betyg i ämnet. Eleven skall dock ha rätt att få ett skriftligt omdöme i ämnen där betyg saknas.

Skälen för regeringens förslag:

Det finns delade meningar om behovet av betyg i grundskolan, antalet betygssteg, i vilken form och hur ofta betyg skall ges. Varje betygssystem påverkar arbetet i skolan. Beroende på utformningen kan ett betygssystem

stödja eller undergräva skolans övergripande mål. Ett konstaterande efter ett flertal betygsutredningar och remissomgångar är att det perfekta betygssystemet sannolikt inte finns. Någon ny genomgripande revidering av betygssystemet eller någon ny betygsutredning föreslår vi inte heller. Vissa förändringar av det beslutade betygssystemet bör dock göras. Det är då viktigt att elever, lärare och föräldrar snabbt får besked om i vilken form betyg skall ges i det obligatoriska skolväsendet i och med att den nya läroplanen, den nya timplanen och de nya kursplanerna införs hösten 1995.

Lärare och skolor bör nu ges stort utrymme att med utgångspunkt i kursplaner och med hjälp av centralt formulerade betygskriterier diskutera hur skolarbetet skall utformas för att skolans mål skall kunna uppnås.

Eleverna har en självklar rätt att fortlöpande få diskutera sina framgångar i studierna och i vilka avseenden de behöver anstränga sig mera. I ett förtroendefullt samarbete mellan lärare och elev sker detta som ett kontinuerligt inslag i undervisnings- och inlärningsprocessen.

Föräldrar måste få god information om hur det går för deras barn i skolan. Vi ser det också som mycket betydelsefullt att föräldrar informeras om målen för skolans verksamhet, om lokala arbetsplaner och om hur arbetet i skolan är upplagt. Skolan måste visa stor öppenhet bl.a. genom att lärare kontinuerligt redovisar verksamheten i klassen för föräldrarna. En sådan verksamhetsredovisning kan ges på föräldraträffar och i samtal, men också i form av skriftlig information till hemmen om klassens arbete.

Nedan redovisar vi vår syn på vilka ändringar som bör genomföras i betygssystemet för det obligatoriska skolväsendet. När vi talar om grundskolan gäller detta även i tillämpliga delar sameskolan och specialskolan. När det gäller särskolan föreslås inga ändringar av riksdagens beslut.

Ett nationellt betygssystem

Det finns behov av ett nationellt betygssystem för att ge elever intyg på uppnådda kunskaper efter genomgången grundskoleutbildning. Betygen i grundskolan spelar också en viss roll som urvalsinstrument till gymnasieskolan. Grundskolans slutbetyg har inte längre lika stor betydelse som tidigare för intagningen, eftersom alla elever upp till 20 år numera skall erbjudas utbildningsplats i gymnasieskolan. I de fall många elever söker en viss utbildning måste dock fortfarande ett urvalsförfarande tillämpas.

Resultat och utvärdering måste bli en viktig fråga för den lokala nivån. Det är skolan som i sin arbetsplan sätter upp målen för sin verksamhet samt anger organisation och arbetssätt. Det är läraren som, tillsammans med elever och kolleger, väljer metod och stoff. De diskussioner som nu förs lärare och lärare emellan om tillämpningen av de nya kursplanerna bör inkludera även frågan om betygskriterier. Vi ser det som angeläget att betona att kursplaner och betygskriterier i enskilda ämnen inte får ses som ett hinder för en ämnesintegrerad undervisning.

Som vi nämnt inledningsvis är det viktigt att skolan ser till att föräldrar blir införstådda med skolans mål och verksamhet. Detta kan ske genom muntliga kontakter men också genom skriftlig information. Sådana kontakter utgör en naturlig utgångspunkt för de utvecklingssamtal som skall hållas minst en gång per termin.

Enligt nuvarande läroplan för grundskolan (Lgr 80) är skolan skyldig att ta kontakt med föräldrarna till samtliga barn två gånger per år. Klassföreståndaren har ansvar för dessa kontakter. Dessa samtal har mycket skiftande karaktär. De kan variera från att vara uppläsningar av elevens resultat på skrivningar till att vara verkliga utvecklingssamtal mellan lärare, elev och föräldrar.

Regeringen anser att återkommande samtal mellan lärare, elev och föräldrar är det bästa sättet att gemensamt analysera och positivt bidra till ett barns utveckling. Denna kontaktform bör utvecklas vidare mot utvecklingssamtal, som präglas av stor öppenhet från alla deltagande parter och som ger ömsesidig information och leder till ömsesidiga åtaganden. Den nya läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) som träder i kraft den 1 juli 1995 framhåller lärarens skyldighet att genom utvecklingssamtal främja elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling. Regeringen har den 3 februari 1994 uppdragit åt Statens skolverk att – med utgångspunkt i riksdagens beslut om utvecklingssamtal – på lämpligt sätt initiera och stödja utvecklingsarbete i skolan med att förnya kontaktformerna mellan skola och hem.

Samtalet, vidareutvecklat till utvecklingssamtal, är alltså skolans viktigaste sätt att informera och informeras om elevens utveckling och skolgång. De föräldrar som så önskar bör kunna få skriftlig information som ett komplement till utvecklingssamtalet. Sådana skriftliga omdömen skall dock inte ha karaktären av betyg och alltid bygga på en överenskommelse i det enskilda fallet.

Godkänd eller ej – skolans resultatansvar

Skolan och ytterst skolhuvudmannen har ett resultatansvar. Det är skolans viktigaste ansvar att alla elever vid slutet av årskurs 9 kan lämna grundskolan med kunskaper som når upp till minst den kravnivå som anges i kursplanerna för de olika ämnena. Det är kommunens ansvar enligt skollagen att se till att elever som har svårigheter i skolarbetet får särskilt stöd. Om en elev inte når denna nivå, bör eleven inte få betyg i ämnet. Den som senare önskar komplettera sina kunskaper och få betyg har rätt att göra det.

När en elev lämnar skolan med ofullständiga betyg är detta ett misslyckande för skolan, ett misslyckande som får stora konsekvenser för den enskilde. I enstaka fall är dock förutsättningarna sådana att alla elever, trots omfattande insatser, inte kan nå kursplanernas kravnivå. Ett särskilt problem utgör här den grupp invandrarelever som kommit till Sverige

sent under grundskoletiden och därför kan ha svårt att få fullständiga betyg. Frågan om invandrarbarnens skolgång och resultat är en fråga som regeringen avser följa med stor uppmärksamhet.

En kontroll av om eleverna har nått kursplanernas kravnivå i årskurs 5 ger skolan tydliga signaler om behovet av förstärkta insatser för att skolan skall uppfylla sitt resultatansvar. Det är därtill viktigt att skolan kontinuerligt följer upp elevernas utveckling så att särskilt stöd snabbt och tidigt kan sättas in till de elever som behöver extra hjälp.

Att en elev inte kommer att få något betyg i ett ämne får inte komma som en överraskning för elev eller föräldrar. Om en elev har så stora svårigheter i skolan att det finns risk att kravnivån i kursplanerna, miniminivån, inte uppnås i årskurs 5 eller 9 måste detta särskilt uppmärksammas vid de kontinuerliga utvecklingssamtalen. Ett givet ämne vid dessa samtal bör vara skolans åtgärder och hjälpinsatser.

En elev som inte lyckas uppnå kursplanens kravnivå skall i sitt slutbetyg ha rätt till ett omdöme i det aktuella ämnet. Av detta kan framgå hur långt eleven nått, anledningen till uteblivet betyg m.m. I ett sådant dokument kan skolan också ge sin syn på elevens förutsättningar för fortsatta studier. Stor frihet bör gälla avseende utformningen av ett sådant omdöme.

Betyg från årskurs 8 i tre steg

Vi anser att betyg skall ges från och med höstterminen i årskurs 8. Det är visserligen bara slutbetyget som kommer att vara nationellt jämförbart mellan individer. Eleverna bör dock få betyg redan från höstterminen i årskurs 8 för att de skall ha kommit i kontakt med betyg några gånger innan de får sitt slutbetyg.

Betyg i ämnen skall ges i en tregradig skala: Godkänd (G), Väl godkänd (VG) och Mycket väl godkänd (MVG).

I terminsbetygen före slutbetyget bedömer läraren elevens resultat huvudsakligen i förhållande till lokalt uppställda mål och kriterier. Slutbetyget blir nationellt jämförbart genom att betygen skall sättas med stöd av kursplanernas kravnivå för årskurs 9 och av centralt fastställda betygskriterier. Läraren kan också ha hjälp av nationella prov för betygssättningen.

Betygskriterier

Centrala betygskriterier kan innebära en betydande styrning – på gott och ont – av undervisningens innehåll och arbetssätt. Såväl Läroplanskommittén som Betygsberedningen ansåg dock att kriterier för betygssättning behövdes och lämpligen kunde fogas till kursplanerna. Läroplanskommittén betonade därvid vikten av att kriterier för bedömning av prestationer utformades i relation till de mål alla skall uppnå i ämnet och med hänsyn till den kvalitetsambition som kommer till uttryck i målen att sträva mot.

Betygen skall relateras till de kvalitativa nivåer eleverna når i förhållande till kursplanernas mål för det nionde skolåret. Med anledning av ett regeringsuppdrag den 3 februari i år utarbetar Skolverket för närvarande betygskriterier som stöd för tre betygssteg.

Vi anser emellertid att den kravnivå som finns i kursplanernas mål att uppnå i slutet av det nionde skolåret är tillräcklig för att läraren skall kunna göra en samlad bedömning av om eleven är godkänd eller ej i det enskilda ämnet. Som hjälp för lärarens betygssättning bör dock betygskriterier utarbetas för en nivå ovanför godkännivån, nämligen för Väl godkänd (VG). Lärare kommer, utan stöd av ytterligare centralt utarbetade betygskriterier, att kunna definiera kvalitetsnivån för det högsta betygssteget.

Nationella prov

För riksdagens information vill vi lämna en kort redovisning av de konsekvenser förändringarna i betygssystemet kan medföra för Skolverkets arbete med nationella prov.

För att bibehålla en likvärdig utbildning över riket och för att mäta kvalitet och kunskaper i såväl det offentliga skolväsendet som i fristående skolor behövs ett nationellt provsystem. Skolverket arbetar för närvarande på regeringens uppdrag med att ta fram ett sådant system och utarbeta olika typer av prov, som dels kan vara ett stöd såväl för den nationella som den lokala bedömningen av skolans resultat och dels ett stöd för lärarna att bedöma elevernas resultat.

Nationella prov behövs således som ett stöd för lärares betygssättning av elever, för att lärare skall kunna stämma av sin bedömning med andra lärares så att betyg kan hävdas vara jämförbara över landet. Ämnesprov i svenska, engelska och matematik skall därför anordnas för alla elever i slutet av årskurs 9. Lärare bör också ha tillgång till nationella prov i dessa ämnen för att se om eleverna nått kravnivån i årskurs 5. Proven i årskurs 5 bör dock inte vara obligatoriska. Därtill bör diagnostiska prov för olika årskurser liksom tillgång till en provbank kunna vara stöd för lärares arbete.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 oktober 1994

Närvarande: statsministern Carlsson, statsråden Sahlin, Hjelm-Wallén, Peterson, Hellström, Thalén, Freivalds, Wallström, Persson, Tham, Schori, Blomberg, Heckscher, Hedborg, Andersson, Winberg, Uusmann, Nygren, Ulvskog, Sundström, Lindh, Johansson

Föredragande: statsrådet Johansson

Regeringen beslutar proposition 1994/95:85 Betyg i det obligatoriska skolväsendet